

**การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ**

A Development of Student Leadership at Bansomkok School under
the Office of Buengkan Primary Educational Service Area.

รชตะ มูลเมือง*

รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ**

ดร.วรกัญญาพิไล แกระหัน***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) สภาพและปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 3) ผลการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดำเนินการ 2 วงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือการวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย เป็นครูที่ประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 10 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ปกครองผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบบันทึกการนิเทศติดตาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ ค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ ค่าร้อยละความก้าวหน้า ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ของเนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ดังนี้

1.1 นักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอกส่วนใหญ่ ขาดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าที่จะแสดงออก และขาดบุคลิกภาพที่ดีของการเป็นผู้นำนักเรียน

1.2. ปัญหากลุ่มผู้นำนักเรียนขาดทักษะการทำงานเป็นทีม ไม่มีการจัดระบบการจัดการในการดำเนินงานส่งผลให้การทำงานของกลุ่มผู้นำนักเรียนไม่มีประสิทธิภาพ

1.3 กลุ่มผู้นำนักเรียนขาดระเบียบวินัย การประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี รวมถึงความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ตนเอง

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในวงรอบที่ 1 ใช้แนวทางการพัฒนา 2 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) การนิเทศภายใน วงรอบที่ 2 ใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการจัดกิจกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำ และแนวทางการพัฒนา โดยการนิเทศแบบให้คำแนะนำ

คำสำคัญ: การพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน

*ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

**อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

***ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านโนนสังข์ศรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

3. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก หลังจากการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ พัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน ในวงรอบที่ 1 มีการสังเกตพฤติกรรม อยู่ในภาพรวมระดับ มาก ($\bar{X} = 4.18$) ส่วนผลการประเมิน โดยการใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ พบ ว่าอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$) มีค่าความก้าวหน้าร้อยละ 61.97 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายในการพัฒนามีคุณลักษณะความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น การนิเทศภายในเพื่อตรวจสอบและในคำแนะนำ ด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการทำงาน ด้านคุณธรรม ทำให้ผู้นำนักเรียนมีความเข้าใจในคุณลักษณะผู้นำที่ดีมากยิ่งขึ้น

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to investigate states and problems of student leadership, 2) to seek guidelines for developing student leadership, and 3) to monitor the results of developing student leadership at Bansomkok School under the Office of Buengkan Primary Educational Service Area. Participatory action research of two-spirals comprising 4 stages: planning, action, observation, and reflection was applied. The target group consisted of 10 research participants and 7 informants. The instrument were a form of supervision, a form of interview, and a form of behaviors' observation. Quantitative data were analyzed by mean, percentage, percentage of progress and standard deviation. Content analysis was employed for qualitative data in forms of content classification and descriptive presentation.

The findings of this research were as follows:

1. The states and problems of student leadership at Bansomkok School under the Office of Buengkan Primary Educational Service Area revealed that:

1.1 The states of student leadership were lack of critical thinking skill, lack of self-confident, be passive learner, and lack of student leadership personality.

1.2 The problems of student leadership were lack of teamwork skill, none of management system cause inefficient group work.

1.3 The leader of student lack of disciplines, no acting of a good role model, lack of honesty and lack of responsibility.

2. The guidelines for developing student leadership at Bansomkok School under the Office of Buengkan Primary Educational Service Area comprised of 1) a workshop a field trip, and 2) an internal supervision. In the second spiral was applied a workshop for student leadership activity management and an advising supervision.

3. The effects of the development of student leadership at Bansomkok School showed that behaviors had a developing at the high level with mean at 4.18 and a development of student leadership at the highest level with mean at 4.73. The results indicate that students had developed leadership. An internal supervision were used for checking and advising of personality, working skill and moral to enhance leadership for the leader of students

Keywords : Development of Student Leadership

ภูมิหลัง

การศึกษาในยุคปัจจุบันสังคมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงในตลอดเวลาเพื่อที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้ก้าวทันกระแสของโลกที่หมุนเวียนเปลี่ยนไปในแง่มุมมองทางด้านวิชาการก็มองว่าคนต้องได้รับการศึกษาเพื่อที่จะเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตแต่ในแง่ของทักษะการใช้ชีวิต ซึ่งนั่นจะเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นได้ว่าการที่มีการศึกษาสูงและขาดทักษะก็อาจทำให้ตามสังคมโลกในปัจจุบันค่อนข้างลำบาก ดังนั้นคนเราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตควบคู่ไปกับการศึกษาเล่าเรียนเพื่อนำมาพัฒนาและปรับใช้ในการใช้ชีวิตต่อไปเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้และไม่เกิดความขัดแย้งต่อผู้อื่น (ประสิทธิ์ โกษาแสง, 2557)

ภาวะผู้นำ ได้มีผู้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้หลากหลายและแตกต่างกัน เนื่องจากขอบเขตเนื้อหาและความสนใจในภาวะผู้นำ ในการศึกษาของนักวิจัยแตกต่างกัน ในที่นี้จึงขอเสนอให้ศึกษาดังต่อไปนี้ (นฤมล สุภาทอง, 2550, หน้า 18) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มเพื่อบริหารกิจกรรรมไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ (วีรยา พวงไทย, 2550, หน้า 9) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงพฤติกรรมและกระบวนการของแต่ละบุคคลในการใช้ความสามารถใช้อำนาจหรืออิทธิพลชักจูง กระตุ้นและชี้แนะผู้ร่วมงานผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ปฏิบัติตามด้วยความกระตือรือร้นและเต็มใจเพื่อที่จะดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

กิจกรรมนักเรียนการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนสามารถทำได้ทั้งในห้องและนอกห้องเรียน จะช่วยให้นักเรียนได้เจริญงอกงามเป็นคนโดยสมบูรณ์ เจริญเติบโตในทุกๆ ด้าน (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2550, หน้า 37) โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัย รวมไปถึงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีความเลื่อมใสในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้นการจัดกิจกรรมที่ดีมีประโยชน์กับนักเรียนจะต้องมีหลักและวิธีการที่ดีและถูกต้อง จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนักเรียนจะแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน แต่จุดมุ่งหมายหลักนั้นจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ สนับสนุน และส่งเสริม จุดมุ่งหมายของการศึกษา ตอบสนองความต้องการของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนที่สมบูรณ์โดยกิจกรรมนักเรียน หมายถึง โปรแกรมและการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานร่วมกันของนักเรียนเป็นกลุ่มๆ ตามความสนใจ และความถนัดนอกเหนือไปจากการจัดการเรียนรู้ในชั้น ภายใต้การแนะนำของครูอย่างถูกวิธีในการเสริมสร้างประสบการณ์ เพิ่มพูนความรู้ให้นักเรียนมีความเจริญก้าวหน้าไปในทางที่ถูกต้อง

ดังนั้นสภาพ และปัญหาที่พบนั้น ในส่วนมากของนักเรียนโรงเรียนบ้านซ่อมกอกกษัตริย์ทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ ระเบียบวินัย ทักษะการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ การทำงานอย่างเป็นระบบ การกล้าแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าแสดงออก และด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ รวมถึงคุณธรรมจริยธรรม ตามบทบาทของผู้เรียนที่ควรจะเป็น ซึ่งจะสังเกตพฤติกรรมได้จากการเรียนในระดับชั้นต่างๆ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญนักเรียนส่วนมากไม่กล้าที่จะเป็นผู้นำหรือกล้าแสดงเพราะฉะนั้นการพัฒนาบุคลิกภาพในส่วนที่กล่าวมานั้นจึงเป็นส่วนที่จะพัฒนาโดยใช้การดำเนินงานที่มีบทบาทโดยตรง คือ งานกิจการนักเรียนสถานศึกษาในการพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตของผู้เรียนและเพื่อในสอดคล้องอัตลักษณ์ของสถานศึกษาและสอดคล้องกับ แผนพัฒนาคุณภาพประจำปีการศึกษาประจำปีการศึกษา 2560 จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างมากที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำแก่ผู้เรียน โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

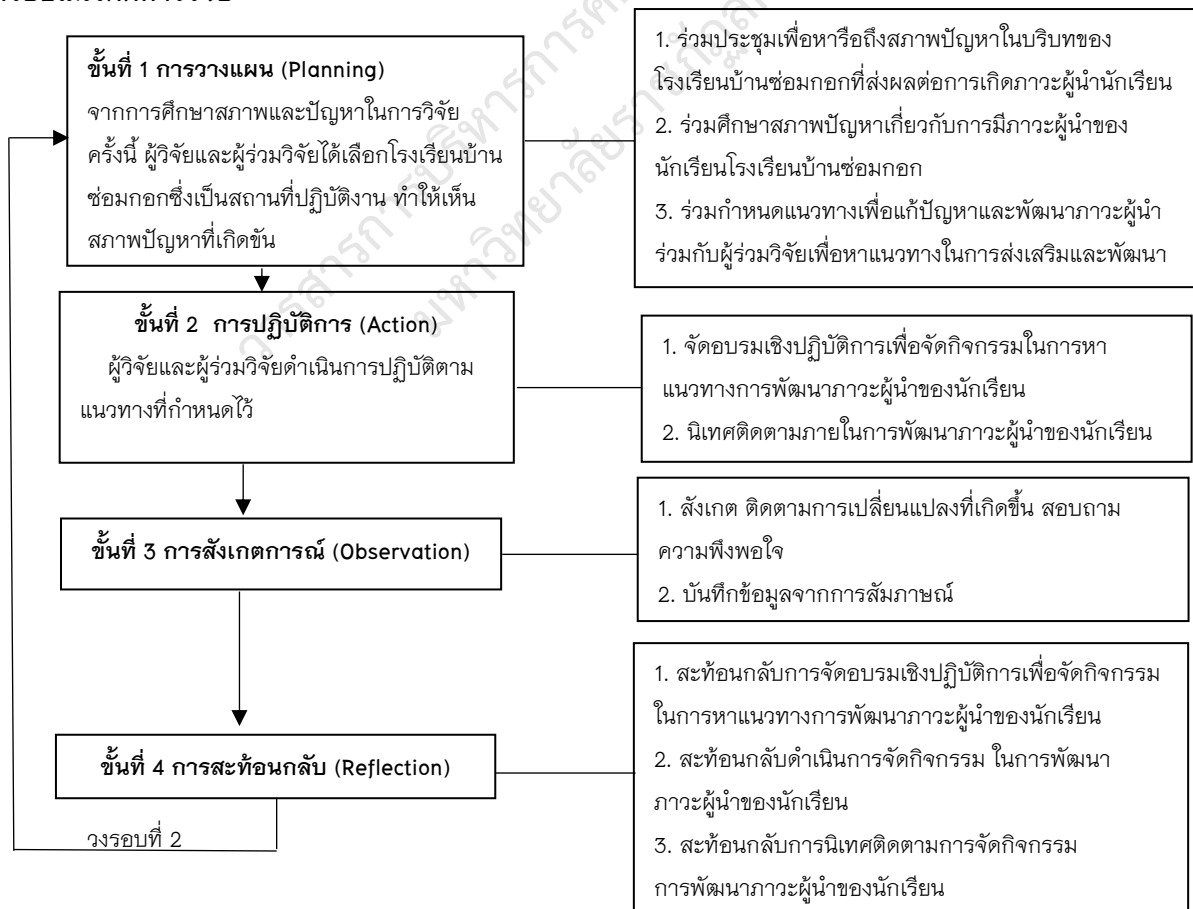
คำถามการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นอย่างไร
3. ผลการพัฒนาภาวะผู้นำในโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มร่วมผู้วิจัย 10 คน ประกอบด้วย
 - 1.1 ผู้วิจัย
 - 1.2 ครูประจำชั้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 คน
2. กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนากลุ่มคณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนบ้านช่อมกอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ จำนวน 20 คน
3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล
 - 3.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน
 - 3.2 ผู้ปกครองนักเรียนได้รับเลือกในตำแหน่งผู้นำชุมชน
 - 3.3 คณะกรรมการสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก โดยจำแนกประเภทดังนี้

1. แบบสังเกตพฤติกรรม เพื่อสังเกตพฤติกรรมภาวะผู้นำของนักเรียนที่เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 1 ฉบับ
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ (5-Rating Scale) จำนวน 1 ฉบับ
3. แบบสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สภาพ ปัญหา และการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก
4. แบบบันทึก แบบบันทึกการนิเทศภายใน ติดตามประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย
 - 1.1 ผู้วิจัยร่วมประชุมผู้เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปผลสภาพปัญหาในบริบทของโรงเรียนบ้านช่อมกอกที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำนักเรียน และปัญหาเกี่ยวกับการมีภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ และหาแนวทางในการแก้ปัญหาโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ
 - 1.2 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน นิเทศติดตามภายในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ
 - 1.3 สังเกตการดำเนินการตามแผนที่กำหนดบันทึกกิจกรรมภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ โดยวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรม

1.4 นำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ ประเมินผลการพัฒนา สรุปผล การดำเนินงานภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านช่อมกอก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามภาวะผู้นำของนักเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ (Percentage) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพ เครื่องมือ หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ และเกณฑ์การแปลความหมายการแปลผล โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ซึ่งกำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, หน้า 121)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการมีภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในการศึกษาสภาพของการมีภาวะผู้นำของคณะกรรมการนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของงานกิจการนักเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของงานกิจการนักเรียน พบว่าการดำเนินโครงการตามขอบข่ายของการบริหารงานกิจการนักเรียน ได้แก่ โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โครงการพัฒนาผู้นำนักเรียนเพื่อสร้างคุณธรรมในระบอบประชาธิปไตย โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น โดยทุกโครงการที่ดำเนินอยู่ในแต่ละปี การศึกษาพยายามให้คณะกรรมการนักเรียนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรม แต่ยังไม่สามารถแสดงบทบาทของความเป็นผู้นำได้ เช่น ความกล้าในการตัดสินใจเพื่อการบริหารงานของผู้นำนักเรียน ซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของภาวะผู้นำ และในส่วนตัวคุณลักษณะด้านการปฏิบัติงาน ยังขาดการบริหารงานที่เป็นระบบ ซึ่งบางกิจกรรมขาดการมีส่วนร่วม การประสานร่วมมือกับทุกฝ่ายในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียน และวางแผนการทำงานอย่างไม่เป็นระบบ

2. แนวทางการดำเนินงานพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งทั้ง 2 วงรอบใช้กิจกรรมเดียวกัน คือ

2.1 การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนโรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มี 3 ด้าน ดังนี้

2.1.1 การพัฒนาบุคลิกภาพภาวะผู้นำนักเรียน

2.1.2 การพัฒนาทักษะการทำงานผู้นำนักเรียน

2.1.3 การพัฒนาคุณธรรมผู้นำนักเรียน

2.2 การนิเทศภายใน

จากแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการ ของกลุ่มผู้วิจัยเป็นอย่างมาก เนื้อหาสาระของกิจกรรม ที่ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ เข้าใจง่ายและตรงตามกรอบแนวคิดของการพัฒนา กิจกรรมที่ดำเนินการ กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาทุกคนได้ฝึกปฏิบัติ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ระดมความคิดหาแนวทางการพัฒนาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำและการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำนักเรียน ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายการวิจัย เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดทักษะด้านบุคลิกภาพภาวะผู้นำนักเรียน ทักษะการทำงานของผู้นำนักเรียน และคุณธรรมผู้นำนักเรียนมากขึ้น ส่วนการนิเทศภายในนั้น

เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาและผู้นิเทศได้ให้คำแนะนำในเรื่องที่เกิดปัญหา การอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

3. ผลของการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านซ่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ

3.1 ด้านการประเมินผลการอบรมหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน จะเห็นว่าความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรมที่ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ ความเหมาะสมด้านผู้ร่วมวิจัยในการอบรมด้านสถานที่ในการอบรมเชิงปฏิบัติการและด้านสภาพทั่วไปมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3.2 การสังเกตพฤติกรรมของคณะกรรมการนักเรียน ในการเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีเนื้อหาในการสังเกตพฤติกรรมในด้านบุคลิกภาพและการเข้าร่วมกิจกรรม โดยการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกด้านบุคลิกภาพภาวะผู้นำของผู้สอนนักเรียน ในประเด็นการแสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีส่วนการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกด้านทักษะการทำงานผู้นำนักเรียนในประเด็น ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การปฏิบัติกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการได้ครบถ้วนอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าหลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนแล้วกลุ่มเป้าหมาย 20 คน มีการพัฒนาภาวะผู้นำเพิ่มขึ้นกว่าเดิม

3.3 การนิเทศภายในและติดตามผลเกี่ยวกับความสามารถหรือพฤติกรรมด้านบุคลิกภาพภาวะผู้นำนักเรียน ด้านการทำงานผู้นำนักเรียน และด้านคุณธรรมผู้นำนักเรียน ผลปรากฏว่า การประเมินแบบสังเกตพฤติกรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำภายหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน ในวงรอบที่ 2 โดยผู้ที่ทำการนิเทศคือ กลุ่มผู้วิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูที่ปรึกษา จำนวน 20 คน พบว่า ผลการประเมินการสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของคณะกรรมการนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถทราบผลได้จาก การสรุปผลข้อมูลแบบสอบถามปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ย เพิ่มขึ้นจาก ($\bar{x}=4.29$) เป็น ($\bar{x}=4.73$) เมื่อพิจารณาพฤติกรรมด้านบุคลิกภาพภาวะผู้นำ ด้านทักษะการทำงานของผู้นำ และด้านคุณธรรม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

จากการสรุปผลของการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านซ่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพภาวะผู้นำนักเรียนผลที่เกิดกับผู้นำนักเรียนนั้นสามารถมีพัฒนาการที่ดีขึ้น สะท้อนได้จากการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน มีการประสานงานกับทุกฝ่าย มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และความศรัทธาต่อครูอาจารย์ การใช้ศิลปะในการสื่อสารมีภาวะอารมณ์ที่มั่นคง และความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น มีความพร้อมด้านการพัฒนาทักษะการทำงานของผู้นำนักเรียนนักเรียน ผลที่เกิดกับนักเรียนนั้นสามารถมีพัฒนาการที่ดีขึ้น สะท้อนได้จากการมีกฏปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และการจัดกิจกรรมในโรงเรียนและมีการวางแผนในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านซ่อมกอก ตามแนวทางการพัฒนา 2 แนวทาง คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านซ่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ มีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่ทำให้การวิจัยดำเนินการไปได้ด้วยดี ซึ่งนำผลมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการมีภาวะผู้นำของคณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนบ้านซ่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสารการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของงานกิจการนักเรียน โรงเรียนบ้านช่อมกอก (2559, หน้า 20) พบว่า การดำเนินโครงการตามขอบข่ายงานกิจการนักเรียน มีโครงการที่คณะกรรมการนักเรียนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ แต่ยังไม่สามารถแสดงบทบาทของความเป็นผู้นำได้ และบางกิจกรรม ขาดการมีส่วนร่วมและวางแผนการทำงานอย่างไม่เป็นระบบและคุณธรรมของนักเรียนที่ควรจะเป็น

จากการรายงานผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษา ดังนี้ โรงเรียนควรพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้รู้จักการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ปลูกฝังนิสัยรักการทำงานเป็นทีมและการปรับตัวกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกิจกรรมของคณะกรรมการนักเรียน เพื่อสร้างความกล้าแสดงออก และมีนิสัยรักการทำงาน มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เสริมสร้างด้านบุคลิกภาพและคุณธรรมสำหรับผู้เรียน ผลการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับคุณลักษณะภาวะผู้นำที่มีความเด่นชัด และคุณลักษณะที่ควรได้รับการพัฒนา พบว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำนักเรียนที่เด่นชัด ได้แก่ ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต มีเมตตากรุณา ความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่วนคุณลักษณะที่ควรได้รับการพัฒนา ได้แก่ การมีวินัยในตนเองและความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออกและไม่มีความมั่นใจในการเป็นผู้นำ ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะดังนี้ 1) บุคลิกภาพ ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว ความต้องการที่จะนำ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความเป็นตัวของตัวเอง ความคิดสร้างสรรค์ 2) คุณลักษณะทักษะการทำงาน ได้แก่ ความสามารถในการบริหารงาน ความร่วมมือ สามารถชักจูง การเป็นนักพูด 3) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพเป็นสิ่งค่อนข้างถาวร ที่บุคคลนั้นแสดงออกมาในรูปแบบเฉพาะในแต่ละสถานการณ์ ได้แก่ ความทนทานต่อความเครียด ความเชื่อถือในอำนาจและความสามารถแห่งตน ความมีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะด้านเทคนิค ความสนใจตัวอย่างดังกล่าวรวมถึงความมั่นใจในตนเอง วุฒิภาวะด้านอารมณ์ ความมั่นคงด้านอารมณ์ ระดับความพึงพอใจและความสามารถทนต่อความเครียด

2. ผลการหาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านช่อมกอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ดำเนินการประชุมร่วมมือกันเพื่อวางแผนดำเนินการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียน ซึ่งผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความต้องการที่จะพัฒนาระบบการดำเนินงานของคณะกรรมการนักเรียน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพภาวะผู้นำ ทักษะการทำงานผู้นำนักเรียนให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีภาวะของความเป็นผู้นำอย่างชัดเจน และพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมผู้นำนักเรียน สอดคล้องกับแนวทางของ เสถียร แบนเฮลือ (2550, หน้า 61) ได้อธิบายเทคนิคและวิธีการฝึกอบรมภาวะผู้นำ เทคนิคการฝึกอบรมเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติในเรื่องนั้นๆ ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ผู้รับการฝึกอบรมได้เรียนรู้มากที่สุดในเวลาที่กำหนด ช่วยกระตุ้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้มากขึ้น และได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการ อีกทั้งช่วยให้การฝึกอบรมบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ ได้แก่ 1) เทคนิคการฝึกอบรมที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายเป็นคณะ เป็นต้น 2) เทคนิคการฝึกอบรมที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะหรือความสามารถ ได้แก่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติ กรณีศึกษา การสร้างสถานการณ์จำลอง การบริหาร การสอนงาน การแสดงบทบาทสมมติ วิธีประสมเหตุการณ์ เป็นต้น 3) เทคนิคการฝึกอบรมที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ ได้แก่ การฝึกอบรมเพื่อรู้เขารู้เรา การแสดงบทบาทสมมติ กรณีศึกษา การอภิปรายกลุ่ม การแสดงแบบพฤติกรรมกรณีศึกษา เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ปิยพันธ์ ชัยเสนา (2556, หน้า 107) กล่าวถึงรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า มี 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล ปฏิบัติการเป็นบันไดเวียนอันจะส่งให้การปฏิบัติงานนั้นๆ มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ องอาจนัยพัฒน์ (2554, หน้า 301-303) กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวความคิดของ Kemmis &

Mc Taggart. (1998) เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในบรรดานักวิชาการ หรือผู้สนใจการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยทั่วไป มีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนของการทำกิจกรรมตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ดังนี้ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) การสะท้อนกลับ (Reflection)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เนื่องจากกรอบเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำมีส่วนของเวลาที่ค่อนข้างจำกัดรวมถึงการนิเทศติดตามที่เป็นส่วนของครูผู้สอนในการติดตามผลทำให้ข้อมูล อาจเกิดการคาดเคลื่อน จึงควรมีบุคลากรภายนอกมาร่วมในการนิเทศติดตาม และเป็นการทำแบบต่อเนื่องก็จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาได้อย่างดียิ่งขึ้น

1.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการทำงานจะทำให้ทำให้นักเรียนเกิดทักษะด้านการทำกิจกรรมมากขึ้น โดยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การได้รับการนิเทศภายในส่งผลให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการทำงานและสามารถนำเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมไปปรับใช้ได้เป็นอย่างดีมีโอกาสต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาภาวะผู้นำจากการลงปฏิบัติให้มาก ให้สัมผัสจากประสบการณ์จริงเรียนรู้ด้วยตนเอง และใช้ทักษะความรู้จากการอบรมและพัฒนาที่มีมาปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.2 การวิจัยควรเสริมสร้างและบูรณาการเป็นหลักสูตรสถานศึกษาได้และให้ครอบคลุมกับคุณลักษณะของผู้นำที่ดีด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กวี วงศ์พุด. (2550). *ภาวะผู้นำ (Leadership)*. กรุงเทพฯ: พี.เค. อินเทอร์เน็ตปริ้นต์.
- นฤมล สุภาทอง. (2550). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ*.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงราย: วิทยาลัยเชียงราย
- ประสิทธิ์ โกษาแสง. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการนักเรียน โรงเรียนสนธิราษฎร์วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- ปิยะพันธ์ ชัยเสนา. (2556). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เสถียร แป้นเหลือ. (2550). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำ สำหรับผู้นำองค์กร กิจกรรมนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสริมศักดิ์ วิศาสารภรณ์. (2550). *ในประมวลสาระชุดทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา*:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2554). *การออกแบบการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kemmis, S. & Wilkinson, N. (1998). *Participatory action research and the study of practice*. In Atweh, B.,
Kemmis, S. and Weeks, P. (Eds). *Action research in practice*. London: Routledge.